

ESKRİMCİLERDE ALGILANAN ANTRENÖRLÜK DAVRANIŞI, KOLEKTİF YETERLİK VE HEDEF YÖNELİMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ³

Turhan HCFCG¹

Ahmet DUVAN²

ÖZET

Bu araştırma, eskrimcilerin, algıladıkları antrenörlük davranışı, kolektif yeterlik ve hedef yönelimleri ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklem grubunu 2009-2010 sezonunda Eskrim Şampiyonasına katılan eskrimciler oluşturmuştur. Araştırmaya 141 eskrimci (yaş ortalaması 15.61±2.48 yıldır). katılmıştır.

Verilerin toplanmasında Sporda Liderlik Ölçeği (Leadership for Sport Scale-LSS), Kolektif Yeterlik Ölçeği (Collective Efficacy Scale-CES) ve Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ) kullanılmıştır. Veriler Betimsel İstatistiksel Teknikleri ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi ile hesaplanmıştır.

Görev yönelimi puanları ile eğitim-öğretim davranışı ($r=.240;p<.01$), demokratik davranış ($r=.179;p<.05$), sosyal destek ($r=.657;p<.01$) ve ödüllendirici davranış puanları ($r=.191;p<.05$) açısından ve ego yönelimi puanları ile otoriter davranış ($r=.186;p<.05$) ve sosyal destek ($r=.210;p<.05$) puanları açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Ayrıca, kolektif yeterlik puanları ile eğitim-öğretim ($r=.162; p<.05$), otoriter davranış ($r=.240; p<.01$), sosyal destek ($r=.248; p<.01$) ve ödüllendirici davranış ($r=.248; p<.01$) puanları açısından ve kolektif yeterlik puanları ile görev yönelimi ($r=.240;p<.01$) puanları açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Sonuç olarak antrenörlük davranışı, kolektif yeterlik ve hedef yönelimleri arasında ilişki vardır ve düzeyleri değişebilmektedir.

Anahtar kelimeler: Eskrim, Antrenörlük davranışı, Hedef yönelimleri, Kolektif yeterlik

THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEIVED COACHING BEHAVIORS, COLLECTIVE EFFICACY AND GOAL ORIENTATION AMONG FENCER PLAYERS IN TURKEY

ABSTRACT

This paper aims to examine the perceived coaching behaviors, the goal orientation, the the relationship of the collective efficacy among fencer players in Turkey.

In this research, the fencer players who played in the fencing teams in 2009-2010 league season and moreover, the ones who took parts in the teams participated into the Turkish National Championship were included.

141 fencer players who participated into the Turkish National Championship were included. In collecting the data, Leadership for Sport Scale-LSS, Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ and Collective Efficacy Scale-CES were used. The data were calculated with The Analysis of the Descriptive Statistical Techniques and Pearson Correlation Analysis.

Results revealed significant relationship for training and instruction ($r=.240;p<.01$), democratic behavior ($r=.179;p<.05$), social support ($r=.657;p<.01$) and positive feedback ($r=.191;p<.05$) with task orientation and autocratic ($r=.186;p<.05$) social support ($r=.210;p<.05$) with ego orientation. Besides, revealed significant relationship for training and instruction ($r=.162; p<.05$), autocratic ($r=.240; p<.01$), social support ($r=.248; p<.01$), positive feedback ($r=.248; p<.01$) and task orientation with collective efficacy.

In conclusion; There is a relation between perceived coaching behaviors, collective efficacy and goal orientation among fencer players.

Key words: Fencing, Perceived coaching behaviors, Collective efficacy, Goal orientation.

¹ Eskrim Milli Takımlar
Spor Psikoloğu

² Eskrim Federasyonu
Başkan Yardımcısı

³ Bu çalışma 11. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresinde (Antalya) bildiri olarak sunulmuştur

GİRİŞ

Spor bilimlerinde yapılan çalışmalar grubun büyüklüğü, motivasyon, yeterlik, liderlik algısı, antrenörlük psikolojisi ve etkili liderlik davranışı üzerine odaklanmıştır.

Bunlardan biri olarak görülen etkili liderlik, insanları istenen bir amaca doğru yönelten, belirli bir topluluğu sevk ve idare etmek için gereken özellikler, belirlenen amaçlar için bireyleri ve grubu etkileyen davranışsal süreç olarak tanımlanır (Barrow,1977). Etkili antrenörlük ise karşılıklı iletişim ve etkileşimle diğerlerini etkileme ve yönlendirmeye dayalı bir liderlik sanatıdır (Başer, 1994).

Antrenör, sporun ve sporcunun gelişiminde oldukça önemli bir role sahiptir. Sporcunun edindiği vasıfların çoğu antrenörün önemli rolü tarafından belirlenir. Antrenör ve sporcular arasındaki etkileşim her zaman performansı belirleyici bir unsur olarak görülmüştür (Serpa, 1999). Antrenörlük ile ilgili çeşitli tanımların bulunması farklı antrenörlük olgularının ortaya çıkmasına neden olabilir. Antrenörlük tanımındaki farklılıklar, antrenörlük üzerinde çalışılmasında değişik yaklaşım ve yöntemlerin geliştirilmesini de sağlayabilir. Bu araştırmalar sonucu son yıllarda antrenörlük ve liderlik kuramları geliştirilmiş, spora özgü olmayan kuramlara bağlılık azalmıştır (Horn, 2002).

Günümüzde sporda antrenörlük ve liderlik kuramları ile ilgili araştırmalar üç farklı yaklaşıma sahiptir. İlk yaklaşım sporda liderlik ölçümü ve liderliğin çok boyutlu modeline dayanan araştırmalar, ikinci olarak antrenörün davranışını değerlendirme sistemine dayanan araştırmalardır. Üçüncü olarak ta antrenörlükte karar verme stiline normatif bir modelini sunan yaklaşımlardır (Anshel, 2003). Liderlik ve antrenörlük alanında çalışmaların genel sonucu olarak “etkili antrenör” başarılı performans elde eden liderliği ortaya çıkarmıştır.

Etkili bir antrenör, sporcularının kişisel beklentilerine cevap vermeye hazırlıklı olan ve antrenörlük becerilerini geliştirerek takımın performansında fark yaratabileceğini ve kendi davranışlarının sporcuları üzerinde yaratacağı etkiyi bilebilen kişidir (Anshel, 2003). Sonuçta etkili antrenör davranışını belirleyen olay, birey ve bireysel niteliklerin fonksiyonudur. Aynı zamanda, etkili antrenör davranışı sporcunun başarı hislerini ortaya çıkartabilir. Bu başarı hissi, sporcunun

hedef yönelimlerini de belirleyen önemli bir ipucu olarak görülebilir.

Spor psikolojisinde yer alan pek çok başarı motivasyonu perspektifi temelde bilişsel yargılama, yetenek ve yeterlik algısı üzerinde durmaktadır. Nicholls ve Duda'nın yaklaşımı da bilişsel öğeler üzerinde odaklanmıştır (Toros, 2005). Bu nedenle hedef yönelimi üzerine yapılan araştırmalar, iki boyutlu hedef yöneliminin olduğunu göstermiştir. Bunlar görev yönelimli hedefler ve ego yönelimli hedeflerdir (Duda ve Nicholls, 1992). Görev ve ego olarak adlandıracağımız bu iki hedef yönelimi, bireylerin yetenek düzeyleri ile ilgilidir (Toros ve Yetim, 2000).

Görev yönelimli hedeflere sahip olan bireyin, yeni beceri öğrenme ve sıkı çalışma üzerinde odaklaştığı belirtilmektedir (Toros, 2001). Ego yönelimli hedeflerde bireysel başarının kaynağı, bir yarışmada daha az çaba ile rakibini yenme olarak adlandırılmıştır (Toros, 2002). Ayrıca kazanmak en iyi yapmak olarak algılandığı için, ego yönelimli hedeflerde başkalarına göre üstün olmak “en iyi” olmak olarak tanımlanmıştır (Bray, Balaguer ve Duda, 2004).

Kazanmak ve en iyi olmak her spor branşında önemli olduğu kadar eskrim branşında da önemlidir. Eskrimcilerdeki kazanmak olgusu, sportif performans ve kolektif yeterlik ilişkisini ortaya çıkartabilir

Kolektif yeterlik, bir grubun, üyeleri üzerine yüklenmiş beklentiler ve başarıyı paylaşma yeterliğidir (Zaccaro ve diğerleri, 1995). Yine Zaccaro ve diğerlerine (1995) göre, bu iki kavram bir spor takımının başarısı için son derece önemlidir. Çünkü bir takımın bir bütün olarak bir arada nasıl çalıştığını ve her bir grup üyesinin başarıya ne derece inandığını kolektif yeterlik gösterir. Dolayısıyla kolektif yeterlik ile sürece dayalı olarak beceri geliştirmedeki başarı etmenleri farklı, ancak birbirleriyle ilişkili olgular olarak incelenmektedir. Böylece kolektif yeterlik ve başarı, durumsal karşılaştırma etkeni olarak rol oynamakta ve eskrimcilerin hedef niteliklerini, birçok bakımdan belirleyebilmektedir.

Antrenörlerin davranışlarının, hedef yönelimi ve kolektif yeterlik üzerindeki etkilerini inceleyen çok az çalışma bulunmaktadır. Bu noktada antrenörlük davranışı ile hedef yönelimlerinin, kolektif yeterlik düzeyi üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır.

Bununla birlikte, antrenörün liderlik stili ve davranışları da takımın kolektif yeterlik algısı ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Ayrıca kolektif yeterlik ile hedef yönelimi arasındaki ilişkinin önemi antrenörün sergilediği liderlik stili ve davranışlardan etkilenebilir. Özellikle, Zaccaro ve diğerleri (1995), antrenörlerin davranışlarının ve liderlik stillerinin sporcuların kolektif yeterlik düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi için araştırmalar yapılmasını önermektedirler.

YÖNTEM

Araştırma Grubu: Araştırmanın örneklem grubunu 2009-2010 sezonunda Eskrim Şampiyonasına katılan eskrimciler oluşturmuştur. Araştırmaya 141 eskrimci (yaş ortalaması 15.61±2.48 yıldır) katılmıştır.

Sporcunun yaşı ve spor yapma deneyimine ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Eskrimcilerin Yaş ve Spor Yapma Deneyimi Betimsel İstatistikleri

Yaş ve Deneyim	$\bar{X}$	Ss
Sporcunun Yaşı	15.61	2.48
Spor Yapma Deneyimi	5.43	1.56

Veri Toplama Araçları

Sporda Liderlik Ölçeği (Leadership for Sport Scale-LSS):

Ölçek, Chelladurai ve Saleh (1978; 1980) tarafından geliştirilmiştir. Chelladurai ve Saleh’in geliştirdiği bu ölçeğin üç formu bulunmaktadır. Bunlar (a) sporcuların antrenörleri için tercih ettikleri özel lider davranışları, (b) antrenörlerin kendi lider davranışları ya da ideal lider davranışı, (c) sporcuların antrenörleriyle ilgili algıladıkları gerçek lider davranışlarıdır.

Araştırmada ölçeğin üç formundan, (c) formu – sporcunun antrenör davranışını algılaması formu - kullanılmıştır

Sporda Liderlik Ölçeği, beş alt boyut altında toplam 40 maddeden oluşmuştur. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli likert değerlendirme sistemine göre yaparlar. Ölçeğin orijinal çalışmasında Kanadalı sporcular için iç tutarlı değerleri Eğitim-Öğretim .83, Demokratik davranış .75, Otoriter davranış .45, Sosyal Destek davranışı .70 ve Ödüllendirici davranış .82 olarak belirlenmiştir (Chelladurai ve Saleh (1980)

Ölçek, sporcuların beş farklı alt ölçekte antrenörlerin liderlik stilini ve davranışını nasıl algıladığını değerlendirmek için kullanılır. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Toros ve Tiryaki (2006) tarafından yapılmıştır. Toros ve Tiryaki (2006)’nin yaptığı uyarılama çalışmasında LSS’teki 40 madde beş alt ölçek altında toplanmıştır, her bir

alt ölçek belli bir tip antrenörlük liderlik stili veya davranışını temsil etmektedir. 1-) Otoriter davranış alt ölçeği sporcunun, antrenörlerin, kontrolcü ve otoriter karar verme stilini ne derece benimsediğini ölçerken, 2-) Demokratik davranış alt ölçeği sporcuların, antrenörlerin takımı ilgilendiren konularda kendilerini de karar alma sürecine katılmaya ne derece teşvik ettiğini ölçmeye yöneliktir. 3-) Eğitim ve Öğretim alt ölçekleri ile ilgili maddeler, antrenman ve bilgi verme üzerinde ciddi anlamda duran antrenörleri tanımlamaktadır. 4-) Sosyal destek alt ölçeği ise sporcunun antrenörlerin kendileriyle ne derece sıcak bir atmosfer yarattığını ve güvenli veya sporcunun yetişmesine uygun bir ortam hazırladığına dair algısını ölçmeye yöneliktir. 5-) Ödüllendirici davranış alt ölçeğindeki maddeler de sporcuların performans girişimlerine karşılık sık sık pekiştireç veren veya övgüde bulunan antrenörleri göstermektedir. Ölçeği, 3 hafta ara ile yanıtlayan 40 bölgesel lig oyuncusunun verilerinin değerlendirilmesi sonucunda, test-tekrar test güvenilirliği, eğitim-öğretim alt ölçeği için .68, demokratik davranış alt ölçeği için .75, otoriter davranış alt ölçeği için .67, sosyal destek alt ölçeği için .66 ve pozitif geribildirim alt ölçeği için .71’dir. Cronbach alpha ile hesaplanan içsel tutarlık değerleri, eğitim-öğretim için .80, demokratik davranış için .79, otoriter davranış için .41, sosyal destek için .75 ve pozitif geribildirim için .60’tır. Ölçeğin yapı geçerliğinde, döndürülmüş faktör matrisinde maddeler beş ayrı faktör altında toplanmıştır.

Kolektif Yeterlik Ölçeği (Collective Efficacy Scale): Ölçek, Riggs ve diğerleri (1994) tarafından geliştirilmiştir. Kolektif yeterlik ölçeği toplam 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli likert değerlendirme sistemine göre yaparlar.

Ölçek, bireyin üyesi olduğu grubun kapasitesine duyduğu inancı ölçmektedir. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Öcel (2002) tarafından yapılmıştır. Öcel (2002)'in yaptığı uyarlama çalışmasında, maddeler için işaretlenen sayısal değerler toplanarak tek bir yeterlik puanı elde edilmektedir. Toplam puandaki artış yüksek bir kolektif yeterlik inancını göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formunun Cronbach alpha ile hesaplanan iç tutarlık değerleri .70 olarak hesaplanmıştır.

Sporda Görev ve Ego Yönelimi Ölçeği (Task and Ego Orientation in Sport Questionnaire-TEOSQ):

Ölçek, Duda ve Nicholls (1992) tarafından geliştirilmiştir.

Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği, 7'si görev, 6'sı ego yönelimine dönük olmak üzere 13 soru maddesinden oluşmuştur. Ölçeği yanıtlayanlar her bir maddeye katılımlarını beşli likert değerlendirme sistemine göre yaparlar. Ölçek ile ilgili orijinal çalışmada, ölçeğin iç tutarlığı görev yönelimi için .79 ve ego yönelimi için .81 olarak belirlenmiş, ayrıca ölçeğin üç haftalık test-tekrar test güvenilirliğini görev yönelimi için .68 ve ego yönelimi için .75 olarak bulunmuştur (Duda ve Whitehead, 1998; Duda, 1992).

Ölçek, hedef yönelimlerinin belirlenmesinde görev ve ego yönelimi

Tablo 2. Eskrimcilerin Algılanan Antrenörlük Davranışı Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Algılanan Antrenörlük Davranışı	$\bar{X}$	Ss
Eğitim ve Öğretim	3.43	1.44
Demokratik Davranış	2.66	1.58
Otoriter Davranış	3.73	1.57
Sosyal Destek	2.82	1.65
Ödüllendirici Davranış	3.29	1.19

Kolektif Yeterlik puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 3' de verilmiştir.

boyutlarında bireysel farkları ortaya çıkarmak için kullanılır. Ölçeğin Türk sporcuları için uyarlanması Toros, (2001, 2004) tarafından yapılmıştır. Toros (2001)'un yaptığı uyarlama çalışmasında, görev ve ego yönelimi olmak üzere iki faktörün genel varyansın %58'ini açıkladığı; Cronbach alpha ile hesaplanan iç tutarlık değerleri, görev yönelimi için .87, ego yönelimi için .85 olduğu ve üç haftalık test tekrar test güvenirliliğinin görev yönelimi için .65, ego yönelimi için .72 olduğu bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Ölçekler batarya şekline araştırmacı tarafından eskrimcilere toplu şekilde uygulanmıştır. Uygulama başlamadan önce araştırmacı tarafından sporculara ölçekler ve yapılacak olan araştırma hakkında açıklama yapılmış, ölçekler ve sorularla ilgili anlaşılabilen bir nokta olduğu takdirde soru sorabilecekleri sporculara bildirilmiştir. Ölçekler cevaplandırılırken, her hangi bir zaman sınırlamasına gidilmemiş, ölçeklerin doldurulması sağlanarak, sporculardan sorulara doğru ve samimi cevaplar vermeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri Betimsel İstatistiksel Teknikleri ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Analizi kullanılarak veriler çözümlenmiştir. Araştırmanın hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Algılanan Antrenörlük Davranışı alt boyut puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 2' de verilmiştir.

Tablo 3. Eskrimcilerin Kolektif Yeterlik Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Kolektif Yeterlik	$\bar{X}$	Ss
	3.45	1.46

Hedef Yönelimleri alt boyut puanlarına ilişkin bulguların betimsel istatistikleri Tablo 4' de verilmiştir.

Tablo 4. Eskrimcilerin Hedef Yönelimleri Alt Boyut Puanlarının Betimsel İstatistikleri

Hedef Yönelimleri	$\bar{X}$	Ss
Görev Yönelimli Hedefler	3.58	1.47
Ego Yönelimli Hedefler	2.49	1.46

Eskrimcilerin algılanan antrenörlük davranışı ve hedef yönelimleri arasındaki korelasyonlar Tablo 5' de verilmiştir.

Tablo 5. Eskrimcilerin Algılanan Antrenörlük Davranışı ve Hedef Yönelimleri Arasındaki İlişki

n= 144		Hedef Yönelimleri	
Algılanan Antrenörlük Davranışı		Görev Yönelimi	Ego Yönelimi
Eğitim ve Öğretim	Pearson	.240**	-.148
Demokratik Davranış	Pearson	.179*	-.076
Otoriter Davranış	Pearson	-.064	.186*
Sosyal Destek	Pearson	.657**	.210*
Ödüllendirici Davranış	Pearson	.191*	.106

Tablo 5.'de, görev yönelimi puanları ile eğitim-öğretim davranışı ($r=.240;p<.01$), demokratik davranış ($r=.179;p<.05$), sosyal destek ($r=.657;p<.01$) ve ödüllendirici davranış puanları ($r=.191;p<.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Ego yönelimi puanları ile otoriter davranış ($r=.186;p<.05$) ve sosyal destek ($r=.210;p<.05$) puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Eskrimcilerin algılanan antrenörlük davranışı ve kolektif yeterlik arasındaki korelasyonları Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6. Eskrimcilerin Algılanan Antrenörlük Davranışı ve Kolektif Yeterlik Arasındaki İlişki

n= 144		Kolektif Yeterlik
Algılanan Antrenörlük Davranışı		
Eğitim ve Öğretim	Pearson	.162*
Demokratik Davranış	Pearson	.127
Otoriter Davranış	Pearson	.240**
Sosyal Destek	Pearson	.248**
Ödüllendirici Davranış	Pearson	.261**

Tablo 6.'da kolektif yeterlik puanları ile eğitim-öğretim ($r=.162$; $p<.05$), otoriter davranış ($r=.240$; $p<.01$), sosyal destek ($r=.248$; $p<.01$) ve ödüllendirici davranış ($r=.248$; $p<.01$) puanları

açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Eskrimcilerin hedef yönelimi ve kolektif yeterlik arasındaki korelasyonları Tablo 7' de verilmiştir.

Tablo 7. Eskrimcilerde Hedef Yönelimi ve Kolektif Yeterlik Arasındaki İlişki

n=144		Kolektif Yeterlik
Hedef Yönelimi		
Görev Yönelimi	Pearson	.240**
Ego Yönelimi	Pearson	.093

Tablo 7'de Eskrimcilerde kolektif yeterlik puanları ile görev yönelimi ($r=.240$; $p<.01$) puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma, eskrimcilerin, algıladıkları antrenörlük davranışı, kolektif yeterlik ve hedef yönelimleri ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır.

Görev yönelimi puanları ile eğitim-öğretim davranışı ($r=.240$; $p<.01$), demokratik davranış ($r=.179$; $p<.05$), sosyal destek ($r=.657$; $p<.01$) ve ödüllendirici davranış puanları ($r=.191$; $p<.05$) açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Ego yönelimi puanları ile otoriter davranış ($r=.186$; $p<.05$) ve sosyal destek ($r=.210$; $p<.05$) puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Eskrim branşı bireysel bir spordur. Eskrimcilerde antrenörlük davranışı ve hedef yönelimi arasındaki ilişki beklenmektedir.

Spor psikolojisi alanında yapılan çalışmalara bakıldığında farklı spor dallarına katılan sporcuların algılanan antrenörlük davranışı ve hedef yönelimleri ilgili çalışmalara çok fazla rastlamamaktayız. Bazı sporcuların, takımın sezon hedeflerini teşvik edici olmaktan çok stres yapıcı olarak bulmaları bir sezon boyunca korelasyonun değişmesini sağlayabilir. Bunun nedeni, hedeflerin davranış üzerinde güçlü bir etkisi olabilir, çünkü onlar başarının ve başarısızlığın değerlendirileceği bir ölçü haline gelirler. Fakat hedefler başarı sergilenmesine yol açacakları gibi, başarısızlığın onaylamasına araç olabilir. Bu nedenle, kaybeden ve benlik saygısı düşük bireyler, sık sık başarının ödülleri odaklanacakları yerde, yarışmaya ait başarısızlığın tehlikelerine saplanıp kalırlar. Böyle sporcular daha çok kısa süreli ego yönelimli hedefleri belirlemeyi öğrenirler. Çünkü uzun süreli hedefler, onların antrenmanlar ve yarışmalar boyunca başarısızlık konusunda endişelenmelerine yol açmaktadır. Seçtikleri kısa süreli hedeflerin birinde bile başarısızlık, bu sporcularda, genel ve tamamıyla bir başarısızlık gibi algılanır. Bu yüzden hedefler, düşük performanslı sporcuların performanslarını

artırmaktan çok azaltırlar (Standage, Duda ve Ntoumanis, 2005; Radosevich ve diğerleri, 2004; Radosevich, 2006; Radosevich, Allyn ve Yun, 2007).

Kolektif yeterlik puanları ile eğitim-öğretim ($r=.162$; $p<.05$), otoriter davranış ($r=.240$; $p<.01$), sosyal destek ($r=.248$; $p<.01$) ve ödüllendirici davranış ($r=.248$; $p<.01$) puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Kolektif yeterlik ile algılanan antrenörlük davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen çok fazla çalışma yoktur. Bu çalışmaların çok fazla olmamasına neden olarak takım üyelerinin her birinin takım başarısına ne kadar katkısının olduğunu değerlendirmek yerine, takım performansını bütün olarak değerlendirmenin daha kolay olacağı düşünülebilir.

Spink (1990) elit spor takımları ile yaptığı çalışmada, takım sarginlığının, takım yeterliği arasındaki ilişkiyi destekleyen sonuçlar elde etmiştir. Takımlarda yüksek kolektif yeterlik inancı yüksek takım sarginlığı sağlarken, düşük kolektif yeterlik inancı olduğunda, takım sarginlığında da azalma olduğunu, özellikle grubun görev çekiciliği ve grubun sosyal çekiciliğinin kolektif yeterliği yüksek olan takımlarda farklı olduğunu belirtmiştir. Bir diğer çalışmada kolektif yeterliğin performans ile pozitif bir ilişki içinde olduğu daha yüksek skora ulaşan takımların kolektif yeterliğinin de daha yüksek olacağını iddia etmiştir (Spink, 1990, 1995).

Antrenörün adil olmaması, alay etmesi ve küçük düşürmesi kolektif yeterliğide etkilemiş olabilir. Antrenörler belli oyuncuları kayırdığında, hata yapanı herkesin içinde küçük düşürdüğünde veya azarladığında sporcular kendileri ile antrenör arasında adeta bir duvar örüldüğünü ifade etmiştir. Yapılan ikili görüşme sonuçlarında antrenörün sporcularıyla şakacı, rahat, motive edici konuşması, takım ruhuna önem veren ve sporcu odaklı teknikler uygulayan antrenörlerin takımlarında olumlu etkilediği anlaşılmıştır (Turman, 2003).

Eskrimcilerde kolektif yeterlik puanları ile görev yönelimi ($r=.240$; $p<.01$)

puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Ayrı ayrı yapılan çalışmalarda hem hedef yönelimi hem de kolektif yeterlik ile ilgili çalışmalar vardır (Allen ve Howe, 1998). Bu çalışmalar sporcuları cinsiyet ve sezon zamanı yönünden karşılaştırmıştır. Feltz ve Lirgg (1998) hokey sporcuları ile yaptıkları çalışma sonrasında, takımların sezon süresince kazanma ve kaybetmeleri analiz edildiğinde kazanılan maçlardan sonra takım yeterliği anlamlı şekilde artarken kaybedilen maçların sonrasında anlamlı şekilde azalmalar olmuştur, fakat oyuncuların yeterliği etkilenmemiştir. Bir diğer çalışmada, rugby oyuncularının grup sarginlığının kolektif yeterlik inancı puanlarında görülen varyansın %32'sini açıkladığını ve görev sarginlığının kolektif yeterlik inancını sosyal sarginlıktan daha iyi yordadığını bulmuştur (Spink, 1990).

Ayrıca rekreasyonel amaçlı oluşturulan takımlarda sarginlıkla düşük veya yüksek yeterlik inancı arasında bir fark olmadığını, elit gruplarda ise yüksek yeterlik olgusunun yüksek sarginlıkla ilişkili olduğuna dair bazı bulgulara rastlanmıştır (Kocaekşi, 2005). Bir diğer çalışmada, ortaokul öğrencilerinin hedef yönelimlerinin kolektif yeterlikle ilişkili olduğu bulunmuştur (Midgley, Anderman ve Hicks; 1995).

Görev yönelimli sporcuların, ego yönelimli sporculara göre sonuç yerine sürece daha fazla önem vermeleri çalışmamızdaki kolektif yeterlik ile ilgili bulguların farklılık göstermesini sağlamış olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Farklı olan antrenörlük algıları tepkilerini ölçmede değerlendirmelerin yapılmasına olanak sağlayan ileriye dönük desenlerin kullanılmasını (3 yıl- 5 yıl gibi) ve daha nesnel sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir.

Sporda cinsiyet, yaş, spor yapma yaşı ve eğitim düzeyi ile ilgili yapılan araştırmalar yetersiz olduğu için gelecekte yapılan çalışmalarda araştırmacılar hem kadınların hem de erkeklerin spora katılım sırasında farklı demografik özelliklerine bakmalıdırlar.

Bu araştırmada bireysel spor kullanılmıştır. Takım sporları ve farklı spor dalları kullanılarak daha uygun bulguların belirlenmesine ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

- Allen, J.B., ve Howe, B.L. (1998). Player ability, coach feedback, and female adolescent athletes' perceived competence and satisfaction. **Journal of Sport & Exercise Psychology**, 20, 280-299.
- Anshel, M.H. (2003). Sport Psychology: From Theory to Practice (4th edition). San Francisco, CA: Benjamin Cummings.
- Barrow, J. C. (1977). The variables of leadership: A review and conceptual framework. **Academy of Management Review**, 2, 231-251.
- Başer, E., (1994). "Futbolda Psikoloji ve Başarı". Yayınevi Yayıncılık, s:99, İstanbul.
- Bray, S., Balaguer, I., ve Duda, J.L. (2004). The relationship of task self-efficacy and role efficacy beliefs to role performance in Spanish youth soccer. *Journal of Sport Sciences*, 22 (5), 429-437.
- Chelladurai, P., Saleh, S., (1978). "Preferred Leadership in Sports", *Canadian Journal of Applied Sport Sciences*, 3, 85-92.
- Chelladurai, P., Saleh, S., (1980). "Dimensions of Leadership Behavior in Sport", Development of A Leadership Scale. *Journal of Sport Psychology*, 2, 34-45.
- Duda, J.L.(1992). "Motivation in sport setting: A goal perspective approach". In Roberts, G.C. (Eds.), *Motivation in Sport and Exercise* (pp.57-91). Champaign, Illinois: Human Kinetics, 1992.
- Duda, J.L., ve Nicholls, J. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of Educational Psychology*, 89, 290-299.
- Duda, J.L. ve Whitehead, J.(1998). "Measurement of goal perspectives in the physical domain". In J.L. Duda (Ed.), *Advances in sport and exercise psychology measurement*, (pp. 21-48), Morgantown, WV: Fitness Information Technology, Inc.
- Feltz, L.D.,ve Lirgg, D.C (1998). Perceived Team and Player Efficacy in Hockey. **Journal of Applied Psychology**. 83-4, 557-564 (1998).
- Horn, T.S. (2002). Coaching effectiveness in the sport domain. In T.S. Horn (Ed.), *Advances in Sport Psychology* (pg. 309-355). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Kocaekşi, S. (2005). Başarılı ve Başarısız Hentbol Takımlarında Grup Sarginlığı ve Etki Eden Değişkenler İle Başarı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Midgley, C., Anderman, E., ve Hicks, L. (1995). Differences between elementary and middle school teachers and students: A goal theory approach. **Journal of Adolescence**, 15, 90-113.
- Öcel, H. (2002). Takım Sporu Yapan Oyuncularda Kollektif Yeterlik Öz-Yeterlik ve Sarginlık ile Başarı Algı ve Beklentileri Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- Radosevich, D. J. (2006). Understanding goal adjustment strategies based on goal orientation. **International Journal of Business Research**, 6(1), 58-72.
- Radosevich, D. J., Allyn, M. R., ve Yun, S. (2007). Predicting performance by integrating four-factor goal orientation theory with goal setting theory. **Seoul Journal of Business**, 13(1), 21-47.

Radosevich, D. J., Vaidyanathan, V., Yeo, S., ve Radosevich, D. M. (2004). Relating goal orientation to self-regulatory processes: A longitudinal field test. **Contemporary Educational Psychology**, 29(3), 207-229.

Riggs, M.L., J. Warka., B.Babasa., R. Betancour., S. Hooker (1994). Development and Validation of Self-Efficacy and Outcome Expectancy Scales for Job-Related Applications. **Educational and Psychological Measurement**, 54, 793-802.

Serpa, S., (1999). "Relationship Coach-Athlete: Outstanding Trends İn European Research", Motricidade Humana. Portuguese Journal of Human Performance Studies. V.12, N.1, P.7-19 Jan/Jun.

Spink, K.S. (1990). "Group Cohesion and Collective Efficacy of Voleybol Teams" **Journal of Sport and Exercise Psychology**, 12, 301-311 (1990).

Spink, K.S. (1995). Cohesion and intention to participate of female sport team athletes. **Journal of Sport & Exercise Psychology**, 17, 416-427.

Standage, M., Duda, J.L. ve Ntoumanis, N. (2005) A test of self-determination theory in school physical education. **British Journal of Educational Psychology** 75 ,, 411-433.

Toros, T. (2001). "Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel iklim ve hedeflerin özgünlük güçlük derecesi özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi". Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Toros, T. (2002). "Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve yaşam doyumu". **H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi**. 13(3), pp. 24-36.

Toros, T. (2004). "Sporda Görev ve Ego Yönelim Ölçeği- SGEYÖ'nin Türk sporcuları için güvenilirlik ve geçerlik çalışması". **H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi**, 15, 3, pp. 155-166.

Toros, T. (2005). "Genç Basketbolcuların Oyunda Kalma Süreleri ile Hedef Perspektif Yaklaşımı, Yaşam Doyumu ve Algılanan Motivasyonel İklim Arasındaki İlişki". **H.Ü. Spor Bilimleri Dergisi**, 16, 2, pp. 50-63.

Toros, T. ve Tiryaki, Ş. (2006). "Sporda Liderlik Ölçeği'nin - Futbolcuların Antrenör Davranışlarını Algılaması Versiyonunun- Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". 9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, 3-5 Kasım, Muğla, Türkiye.

Toros, T. ve Yetim, Ü. (2000). "Elit bayan basketbolcularda hedef yönelimi ve güdüsel (motivasyonel) iklimin yaşam doyumu ile ilişkisi". Hacettepe Spor Bilimleri Kongresi, 3-5 Kasım, Ankara.

Turman, P.D. (2003). Coaches and cohesion: The impact of coaching techniques on team cohesion in the small group setting. **Journal of Sport Behavior**, 26, 86-103.

Zaccaro, S., Blair, V., Peterson, C., ve Zazanis, M. (1995). Collective efficacy. In J. Maddux (Ed.), Self-efficacy, adaptation, and adjustment (pg. 305-328). New York: Plenum.